

Kaderbrief 2024-2027

Verenigde vergadering
28 juni 2023

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

Inhoud

1 Inleiding	3
2 Uitgangspunten en kaders	3
3 Uitdagingen en ontwikkelingen	5
3.1 Ontwikkelingen in wet- en regelgeving en bestuurlijke ambities	5
3.2 Ontwikkelingen in het gebied	7
3.3 ontwikkelingen in het uitvoeren van de taak en de ontwikkeling van de kosten	8
Bijlage 1: Voorbeelden ontwikkelingen in wet- en regelgeving en bestuurlijke ambities	10
Bijlage 2: Voorbeelden van ontwikkelingen in het gebied	15
Bijlage 3: voorbeelden ontwikkeling kosten uitvoering taken	17

1 Inleiding

Voor u ligt de tweede kaderbrief in de periode van het waterbeheerprogramma 2022-2027. De kaderbrief gaat in op de impact van interne en externe ontwikkelingen op de taakuitvoering en beleidsambities van het hoogheemraadschap en heeft als uitgangspunt het vastgestelde waterbeheerprogramma.

De kaderbrief moet gezien worden als een voorstadium voor de programmabegroting. De kaderbrief schetst ontwikkelingen en geeft voor zover mogelijk inzicht in te verwachten effecten. De programmabegroting bouwt hierop voort. Met het vaststellen van de programmabegroting door de verenigde vergadering in november maakt het bestuur keuzes hoe men in wil spelen op de ontwikkelingen uit de kaderbrief en welke beleidsmatige en financiële consequenties daarbij horen. Bijvoorbeeld in relatie tot de planning en aard van werkzaamheden, de omvang van aan te houden financiële reserves en de hoogte van de belastingtarieven.

Bij sommige onderwerpen die in deze kaderbrief worden beschreven is relatief veel keuzemogelijkheid voor het bestuur. Er kunnen specifieke beleidskeuzes gemaakt worden, ambities kunnen worden bijgesteld en er kunnen meer of minder financiële middelen beschikbaar worden gesteld. Voor een aantal onderwerpen is die keuzeruimte echter beperkter. Bijvoorbeeld omdat er moet worden samengewerkt en onderhandeld met partners en omgevingspartijen of met andere overheden of collegawaterschappen in unieverband. Een aantal onderwerpen zijn vrijwel niet te beïnvloeden, zoals bijvoorbeeld nieuwe Europese of nationale wet- en regelgeving met een hoog ambitieniveau en sterk dwingend karakter, of ongunstige marktomstandigheden zoals de rente voor geldleningen en prijzen van grondstoffen en bouwmaterialen.

In het beschrijven van de ontwikkelingen en mogelijke effecten is zoveel mogelijk geprobeerd stimulerende en afremmende effecten te benoemen. De kaderbrief heeft hierdoor een wat negatieve toon gekregen die wellicht past bij het huidige tijdsbestek. Desondanks is het goed bij het lezen van het stuk voor ogen te blijven houden dat er heel veel goed gaat. Dit is ook het beeld dat naar voren komt uit de jaarrekening en de jaarstukken 2022. In de zeer moeilijke omstandigheden van de afgelopen jaren is het hoogheemraadschap erin geslaagd de kerntaken goed te kunnen blijven uitvoeren. We werken gestaag aan het realiseren van de ambities uit ons waterbeheerprogramma, we werken goed samen met onze omgeving en onze partners we zijn zichtbaar naar de buitenwereld en profileren ons daarin steeds meer. Ook slagen we er nog steeds in goede en betrokken vakmensen aan ons te binden, ondanks de toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Doordat het bestuur vorig jaar ingrijpende financiële keuzes heeft gemaakt, is er financiële ruimte om tegenvallers op te vangen en in te spelen op de uitdagingen die in deze kaderbrief beschreven worden.

2 Uitgangspunten en kaders

Beleidsmatige uitgangspunten kaderbrief

De kaderbrief is een richtinggevend document voor de eerstvolgende programmabegroting en de meerjarenraming die in het najaar van 2023 aan de verenigde vergadering worden voorgelegd. Uitgangspunt voor de kaderbrief is het waterbeheerprogramma en de actuele ontwikkelingen. De financiële en beleidsmatige effecten van het bestuurs- of coalitieakkoord van het nieuwe bestuur waren nog niet bekend tijdens het schrijven van de kaderbrief en konden daarom niet worden meegenomen. Deze zullen worden verwerkt in de programmabegroting 2024 die in november 2023 wordt vastgesteld.

Net als in 2022 zal ook in 2023 in de aanloop naar de begroting een extra beeldvormende verenigde vergadering worden belegd begin september.

Financiën

In januari 2022 is het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022-2027 vastgesteld. Het waterbeheerprogramma dient als meerjarig beleidskader voor deze kaderbrief. In de programmabegroting voor het jaar 2023 en de bijhorende meerjarenraming 2024-2026 zijn de financiële consequenties van het nieuwe waterbeheerprogramma opgenomen.

Jaarresultaat 2022

In de bestuursrapportage over de eerste zes maanden van 2022 en de bijbehorende begrotingswijziging voorzagen we een forse kostenstijging ten opzichte van de begroting 2022. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de stijgende inkooprijzen van energie en overige kostenstijgingen vanwege de hoogoplopende inflatie. De exploitatiebegroting 2022 is gedurende het jaar met circa € 7 miljoen verhoogd. Het jaarrekeningresultaat is uiteindelijk circa € 3,5 miljoen positiever uitgevallen. Het positievere exploitatieresultaat is zo goed als volledig gerealiseerd bij de watersysteemtaak. Het exploitatieresultaat bij de wegentaak en de zuiveringstaak ligt dicht bij de bijgestelde begroting 2022. Dit betekent dat de negatieve reservepositie bij de zuiveringstaak, die we in de bestuursrapportage over de eerste helft van 2022 voorzagen, een feit is. In de programmabegroting 2023 is hierop door het bestuur geanticipeerd door het belastingtarief bij de zuiveringsheffing fors te verhogen. Het bestuurlijk besluit is genomen in 2023 de negatieve reserve bij de zuiveringstaak binnen het begrotingsjaar aan te vullen tot een positief saldo.

In de tabel hieronder vermelden we de belastingopbrengsten uit de vastgestelde programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026.

Bedragen x € 1.000

	JR 2021	Begroting na wijziging 2022	PB2022 2023	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Watersysteembeheer							
Netto lasten							
Totale netto lasten	51.424	58.402	55.242	59.427	59.831	63.476	65.371
Dekkingsmiddelen							
Belastingopbrengsten	-54.419	-55.107	-55.953	-60.885	-63.929	-67.126	-69.140
Kwijtschelding	1.938	2.111	2.997	3.047	3.200	3.360	3.461
Oninbaar	354	593	611	664	697	732	754
Dividenden en bonusuitkeringen	-441	-495	-220	-220	-220	-220	-220
Totale dekkingsmiddelen	-52.567	-52.897	-52.566	-57.394	-60.253	-63.254	-65.145
Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	-1.144	5.505	2.676	2.033	-421	222	226

Af rondingverschillen zijn mogelijk

Bedragen x € 1.000

	JR 2021	Begroting na wijziging 2021	PB2022 2023	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Zuiveringsbeheer							
Netto lasten							
Totale netto lasten	44.560	50.931	44.088	49.276	49.047	49.139	50.487
Dekkingsmiddelen							
Belastingopbrengsten	-40.337	-42.777	-43.434	-54.944	-52.747	-51.164	-51.164
Kwijtschelding	10	-	-	-	-	-	-
Oninbaar	364	625	666	841	807	783	783
Dividenden en bonusuitkeringen	-265	-297	-132	-132	-132	-132	-132
Totale dekkingsmiddelen	-40.227	-42.449	-42.900	-54.236	-52.071	-50.513	-50.513
Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	4.333	8.482	1.187	-4.960	-3.024	-1.374	-26

Af rondingverschillen zijn mogelijk

Wegenbeheer	JR 2021	Begroting na wijziging 2021	PB2022 2023	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
Netto lasten							
Totale netto lasten	5.176	5.546	5.534	5.821	6.193	6.183	6.468
Dekkingsmiddelen							
Belastingopbrengsten	-4.444	-4.733	-4.994	-5.183	-5.598	-6.046	-6.529
Kwijtschelding	54	58	61	63	68	74	79
Oninbaar	1	20	21	22	24	26	28
Dividenden en bonusuitkeringen	-96	-108	-48	-48	-48	-48	-48
Totale dekkingsmiddelen	-4.485	-4.764	-4.960	-5.146	-5.554	-5.994	-6.470
Saldo netto lasten en dekkingsmiddelen	691	782	574	675	640	189	-2

Af rondingverschillen zijn mogelijk

3 Uitdagingen en ontwikkelingen

In het uitvoeren van het waterbeheerprogramma wordt hoogheemraadschap geconfronteerd met verschillende uitdagingen:

1. We moeten onze taken uitvoeren volgens de huidige wettelijke normen en voorschriften, op tijd anticiperen op toekomstige wet- en regelgeving én bijdragen aan bestuurlijke ambities;
2. We willen inspelen op ontwikkelingen in ons verzorgingsgebied om de uitvoering van onze wettelijke taken voor nu en in de toekomst te beschermen en odo doelen van ons waterbeheerprogramma te kunnen realiseren;
3. We willen het werk kunnen blijven uitvoeren tegen acceptabele en beheersbare kosten.

Hieronder worden voor elk van deze uitdaging relevante ontwikkelingen beschreven en wordt ingegaan op positieve en negatieve effecten die te verwachten zijn. De ontwikkelingen worden verder toegelicht in de bijlagen van dit document.

3.1 Ontwikkelingen in wet- en regelgeving en bestuurlijke ambities

- De komende jaren wordt steeds meer dwingende Europese en nationale wet- en regelgeving van kracht met verplichte bijdragen van overheidsorganisaties aan globale uitdagingen;
- Daarnaast nemen de bestuurlijke ambities in nationale en sectorbrede afspraken toe. Het is onzeker wat de impact van deze afspraken is op de uitvoerbaarheid en financiële beheersbaarheid van onze taken.
- Ook de manier waarop we ons werk moeten uitvoeren wordt steeds meer aan wet- en regelgeving gebonden: onze mensen moeten veilig, duurzaam en verantwoord kunnen werken: buiten, digitaal, thuis en op kantoor;
- De rapportagedruk neemt toe. We moeten steeds meer rapporteren over onze bijdrage aan beleidsdoelen en de manier waarop we ons werk uitvoeren. We moeten steeds meer kunnen aantonen dat we ons houden aan de wettelijke voorschriften.

Voorbeelden:

Ontwikkelingen met impact op de uitvoering van taken en opgaven	Ontwikkelingen met impact op de Bedrijfsvoering
<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingswet • Invoering richtlijn stedelijk afvalwater • Kaderrichtlijn Water (KRW) • Hoogwaterbeschermingsprogramma • Emissiebeheer • Ontwikkelingen duurzaamheid: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Energiebesparing</i> ○ <i>Reductie broeikasgasemissies</i> ○ <i>Circulariteit</i> ○ <i>Biodiversiteit</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Wet- en regelgeving digitalisering • Wettelijk kader kantoor- en procesautomatisering overheidstaken • Afvalwaterketen als 'Vitale infrastructuur' • (Inter)nationale wet- en regelgeving cyberveiligheid • Bestuurlijke keuzes cyberveiligheid • Regelgeving verslaglegging • Verplichte rechtmatigheidsverklaring • Wet versterking decentrale rekenkamers • Wijzigingen verslaglegging • Wijzigingen personele wet- en regelgeving en sectorale afspraken

Effecten van de ontwikkelingen:

- Voor verschillende onderwerpen is het voldoen aan huidige wet- en regelgeving en bestuurlijke ambities een uitdaging. Bijvoorbeeld het voldoen aan alle vereisten van subsidieverstrekkers en het invulling geven aan de Omgevingswet. Door aanpassing van bestaande en nieuwe wet- en regelgeving wordt onze wettelijke taak intensiever, complexer en meer uitgebreid.
- Positieve effecten: de collectiviteit van de opgaven kan zorgen voor het versterken van de samenwerking tussen waterschappen onderling maar ook met gemeenten, provincie. Misschien ontstaat dit op termijn ook met marktpartijen. Ondanks verschillende belangen hebben alle partijen dezelfde uitdagingen en opgaven.
- Positief effect van de toenemende complexiteit is dat dit een steeds groter beroep doet op het ambtelijk en bestuurlijk vakmanschap. Complexiteit stimuleert vakinhoudelijke en professionele ontwikkeling. Het werk wordt leuker, ingewikkelder en krijgt een steeds groter maatschappelijk belang. Dit is niet alleen positief voor onze positie op de arbeidsmarkt, maar ook voor het blijven binden en boeien van onze mensen.
- Verzwaring en uitbreiding van onze wettelijke taak brengt steeds hogere kosten met zich mee, bijvoorbeeld assetmanagementafwegingen of extra personeel, en levert problemen op met de uitvoerbaarheid. De verschillende vormen van schaarste waar we als organisatie mee te maken hebben (arbeidsmarkt, leveranciers, etc.) versterken dit effect;
- Meer en complexer werk vraagt waarschijnlijk om een grotere organisatie met meer coördinerend vermogen en meer specialistische functies die vaak schaars zijn op de arbeidsmarkt.
- Dwingende wet- en regelgeving leidt tot steeds meer verantwoording, een hogere rapportagedruk en vraagt groei van specialistische functies binnen de organisatie;

3.2 Ontwikkelingen in het gebied

- In ons verzorgingsgebied spelen verschillende ontwikkelingen die van invloed zijn op het uitvoeren van onze wettelijke taken zoals de rijksambities op gebied van wonen. Het is van belang in te spelen op deze ontwikkelingen om te voorkomen dat onze taken niet of minder goed uitgevoerd kunnen worden. Ook bieden de ontwikkelingen kansen voor het realiseren van de doelen uit ons waterbeheerprogramma.
- Sterk punt van de waterschappen is de positionering in onze omgeving als waterautoriteit. Wij zijn een overheid die nog een grote uitvoeringskracht heeft. We kunnen, mogen en moeten veel in ons gebied. We kunnen daardoor en met ons werk concrete oplossingen bieden voor de grote uitdagingen van onze tijd op gebied van duurzaamheid en klimaatverandering.
- Als waterschap zijn wij voor het klimaatadaptief en daardoor "waterbestendig" maken van het gebied sterk medeafhankelijk van de inzet van onze omgeving. Voor het uitvoeren van onze traditionele kerntaken (dijken onderhouden, oppervlaktewater afvoeren, stedelijk afvalwater zuiveren) geldt dat veel minder.
- Met het uitgangspunt 'water en bodem sturend' spelen we een belangrijke rol in onze omgeving. We worden echter ook gestuurd door de omgeving. Als een gemeente besluit tot woningbouw in ons gebied, willen we daar graag vroegtijdig in sturen. Dat vraagt extra instrumentarium en inzet.

Voorbeelden:

Ontwikkelingen met impact op de uitvoering van taken en opgaven
<ul style="list-style-type: none"> • Coalitieakkoord Tweede Kamer en Kamerbrieven vanuit verschillende ministeries • Water en bodem sturend • Woningbouw • Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) • Afvalwaterzuivering (verscherping zuiveringseisen) • Samenwerking in de waterketen (tussen overheden)

Effecten van de ontwikkelingen:
<ul style="list-style-type: none"> - Door de toename van de hoeveelheid en complexiteit van het werk en de ontwikkelingen in de omgeving is steeds meer interne en externe afstemming nodig tussen afdelingen onderling, met partijen in onze omgeving en tussen ambtelijke organisatie en bestuur. Hierdoor kan de uitvoering van werkzaamheden vertraging oplopen. - Het aansluiten op ontwikkelingen in het gebied en de bestuurlijke afstemming hierover vraagt veel strategische en beleidsmatige capaciteit die niet altijd voldoende beschikbaar is binnen de organisatie; - Ontwikkelingen als woningbouw overstijgen de huidige inrichting van de taakuitvoering (1 taak per afdeling) en vragen daardoor meer interne

afstemming en samenwerking tussen teams en afdelingen. Dit vergt ook meer inzet van de tactische managementlaag;

- Klimaatadaptatie, innovaties en nieuwe technieken bijvoorbeeld voor de verwijdering van microverontreinigingen en nieuwe sanitatie zorgen ervoor dat steeds meer nieuwe technieken met bestaande systemen gekoppeld worden. Aanpassingen zijn nodig om systemen goed op elkaar te laten aansluiten.
- Door woningbouw en mogelijk wet- en regelgeving moeten onze zuiveringsinstallaties meer en waarschijnlijk verder kunnen zuiveren de komende jaren.

3.3 ontwikkelingen in het uitvoeren van de taak en de ontwikkeling van de kosten

- De kaderbrief 2022 bracht een ongemakkelijke boodschap: met de voor 2022 vastgestelde tarieven was geen duurzaam financieel perspectief mogelijk. Dit werd mede veroorzaakt door de nasleep van de coronapandemie, de oorlog op het Europese vasteland, hoge inflatie, volatiele energieprijzen en de krapte op de arbeidsmarkt. Na de kaderbrief zijn in 2022 verschillende scenario's uitgewerkt met aannames voor de energiekosten en inflatie. Op basis hiervan zijn in de programmabegroting zeer forse stijgingen van de belastingtarieven doorgevoerd die in 2023 van kracht zijn. Hiermee is gekozen de financiële reserves in beperkte tijd weer op het benodigde niveau te brengen zodat tegenvallers opgevangen kunnen worden.
- De verwachting in deze kaderbrief is dat ook in 2023 en daaropvolgende jaren de uitvoerbaarheid en financiële beheersbaarheid van de taken van het hoogheemraadschap onder druk zullen blijven staan. De economische omstandigheden lijken onzeker te blijven. Inflatie blijft hoog en prijsontwikkelingen blijven onvoorspelbaar. Het hoogheemraadschap moet leren omgaan met schaarste en onvoorspelbare marktomstandigheden. Zowel op de arbeidsmarkt, de financiële markten als de markten voor energie, grondstoffen, bouwmaterialen en technische onderdelen lijkt schaarste een dominante factor te worden.
- Haaks hierop staan de toenemende urgentie voor de aanpak van mondiale problemen en de rol die lagere overheden hierin kunnen en moeten spelen en het toenemende ambitieniveau van de (inter)nationale politiek. Het hoogheemraadschap krijgt hierdoor op de lange termijn een steeds grotere opgave met hoge bestuurlijke en maatschappelijke urgentie, minder mensen om het werk te doen en hogere kosten.

Voorbeelden:

Ontwikkelingen met impact op de bedrijfsvoering

- Inkoop energie
- Kosten en beschikbaarheid grondstoffen, bouwmaterialen en technische onderdelen
- Schaarste van leveranciers
- Arbeidsmarkt: beperkte beschikbaarheid van personeel
- Renteontwikkelingen
- Inflatie
- Stijging personele kosten
- Interne organisatie: behoefte aan meer flexibele inzet van capaciteit
- Digitalisering, digitale transformatie en datagedreven werken
- Professionalisering onderhoud Assetmanagement
- Eigendommenbeheer
- Kosten samenwerkingen

Effecten van de ontwikkelingen:

- Om de taakuitvoering en beleidsambities uitvoerbaar en financieel beheersbaar te houden moeten bestuurlijke keuzes gemaakt worden. Daarnaast is er de realiteit van een tekort aan personeel en een opstapeling van taken vanuit het Rijk. We zullen in de uitvoering en beleidsvoorbereiding niet alles even goed kunnen doen met de mensen en middelen die we beschikbaar hebben.
- De noodzaak om expliciete keuzes te maken biedt ook kansen. Door duidelijk te zijn in wat we doen en wat we niet doen en vervolgens ook te doen wat we zeggen, kiezen we positie en bieden we vertrouwen.

Bijlage 1: Voorbeelden ontwikkelingen in wet- en regelgeving en bestuurlijke ambities

Omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is vele malen uitgesteld. Begin 2023 is het besluit genomen om de Omgevingswet in te laten gaan per 1 januari 2024. Een consequentie van het uitstellen is dat de voorbereidingen van de wet over een langere periode plaatsvinden. Met het testen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is in 2022 begonnen. Omdat met name de andere overheden nog verbeterlagen in het DSO doorvoerden, moesten wij ook blijven testen. Gevolg hiervan is dat de kosten voor de implementatie hoger uitvallen dan voorzien de afgelopen jaren.

De Omgevingswet heeft impact op de organisatie, maar heeft ook impact op de operationele uitvoering van de taken. Er worden bijvoorbeeld meer restricties opgelegd voor het uitvoeren van de baggertaak. Zo zijn onder de Omgevingswet de kwaliteitseisen voor het verspreiden van baggerspecie op de landbodem aangepast en gebaseerd op het landbouwkundig gebruik. Voor een aantal parameters (enkele metalen, minerale olie en PCB's) is de verspreidingsnorm strenger geworden. Dit heeft ook impact op ons werk. Onder de huidige wetgeving is circa 90% van de baggerspecie verspreidbaar, onder de Omgevingswet zal het percentage dalen naar 80-85% verspreidbare bagger. Er zal dus meer bagger moeten worden afgevoerd naar een erkend verwerker. Dit kan een kosten opdrijvend effect hebben en de uitvoerbaarheid negatief beïnvloeden. Het baggeren wordt duurder per kubieke meter. Daar tegenover staat dat voor het verspreiden van baggerspecie op een aangrenzend perceel een afstandsmaat van 10 km van de plaats van vrijkomen bij het verspreiden van baggerspecie op landbouwpercelen gaat gelden. Dat geldt ook voor het gebruik van weilanddepots. Dit is voordelig maar de Omgevingsdienst Midden-Holland had ons deze ruimte al geboden middels gebiedsspecifiek beleid. Voor het DCMR-gebied biedt dit voor ons nog wel voordelen omdat de bagger een grotere reikwijdte krijgt voor verspreiden van de bagger (in plaats van direct op de kant).

Invoering richtlijn stedelijk afvalwater:

De Europese Unie wil de effluenteisen aanpassen om de waterkwaliteit in heel Europa te verbeteren. Afvalwaterzuiveringsinstallaties mogen dan minder stikstof en fosfaat lozen. Alle grote zuiveringen moeten in ieder geval worden voorzien van technieken om microverontreinigingen (medicijnresten) te verwijderen. Daarnaast moeten we afspraken maken met gemeenten om overstorten vanuit de riolering te beperken.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Begin 2022 is het derde KRW-plan vastgesteld voor de planperiode 2022-2027. De goede chemische en ecologische toestand voor de zogenaamde KRW-waterlichamen dient uiterlijk in 2027 te worden bereikt. Daartoe moeten in ieder geval alle benodigde maatregelen voor doelbereik in 2027 zijn uitgevoerd. Het vraagt inzet van veel partijen. In het KRW-plan staan de maatregelen die het hoogheemraadschap neemt ter verbetering van de waterkwaliteit. Dat betreft onder meer maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit van de Bergse Plassen (gemaal bij de sluis naar de Rotte, defosfateren en aanpak waterbodemp) en de aanleg van natuurlijke vriendelijke oevers.

Het behalen van de KRW-doelen vraagt extra inzet op emissiebeperking bij glastuinbouwbedrijven, melkveehouders en akkerbouwers. Een van de maatregelen uit het derde stroomgebiedsbeheerplan is het verbeteren van het effluent van AWZI Bergambacht. Dit moet de komende jaren worden uitgevoerd.

Hoogwaterbeschermingsprogramma

Financiering van het landelijke hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is een aandachtspunt. Gezien het landelijk beeld vanuit de beoordeling aan de normen voor 2050 is de opgave landelijk (net als in ons beheergebied) groter geworden. De verwachting is dan ook dat de kosten de komende jaren zullen toenemen.

Uitgangspunt van de HWBP-regeling is dat de kosten voor 50% voor rekening zijn van het Deltafonds, 40% van de kosten zijn voor de waterschappen (de 'solidariteitsbijdrage') en 10% van de kosten zijn voor de uitvoerende waterschappen. De programmering van het HWBP is de laatste jaren door verschillende oorzaken meer onder druk komen te staan waardoor de verwachting is dat in bepaalde jaarschijven er onvoldoende dekking zal zijn om alle kosten direct te kunnen dekken vanuit het HWBP. Hierdoor is er een discussie gestart over de voorfinanciering van investeringen door de uitvoerende waterschappen. Het betreffen kosten als wijzigingen (als gevolg van een veranderde scope of kasreeks) die nog niet in de huidige vastgestelde programmering van het HWBP zijn opgenomen. Dit kan grote financiële consequenties met zich meebrengen, omdat in de subsidiespelregels is opgenomen dat rentelasten niet subsidiabel zijn. Zie verder onder het onderdeel 'renteontwikkelingen'. Daarnaast neemt ook de regeldruk vanuit het HWBP toe. Dit vraagt in de komende tijd meer inspanningen vanuit onze organisatie. Het vraagt extra inzet om invloed uit te oefenen en een goede relatie en intensieve samenwerking te onderhouden.

Emissiebeheer

Binnen de agrarische sector nemen we als hoogheemraadschap deel aan twee trajecten om de emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen te beperken en daarmee de waterkwaliteit verbeteren. Naast het uitvoeren van toezicht op de sector hebben we in 2022 onze bijdrage geleverd aan de trajecten Duurzaam Agrarisch Waterbeheer (DAW) en de Emissieloze kas.

Ontwikkelingen duurzaamheid

De duurzaamheidsdoelen die voorheen redelijk vrijblijvend waren, beginnen steeds dwingender te worden. Steeds meer van de vrijblijvende maatregelen worden verplichtingen. Dit gaat meer vragen van het hoogheemraadschap. Enerzijds in tijd, maar ook in extra kosten. Vooral ook omdat de relatief makkelijk uit te voeren maatregelen ('laaghangend fruit') al uitgevoerd of in uitvoering zijn en nu de meer complexe maatregelen zich aandienen. Bij het nader uitwerken van eerder gemaakte afspraken en vastgestelde visies en strategieën naar meer concrete acties en maatregelen is de financiële impact niet altijd volledig in beeld. Dit is inherent aan de onderwerpen en kan niet altijd voorkomen worden. Voor alle ontwikkelingen geldt dat er capaciteit beschikbaar moet zijn om hier uitvoering aan te geven. Ook leiden de ontwikkelingen tot extra kosten. Bijvoorbeeld investeringen om het eigen materieel meer duurzaam te maken. Bij investeringen die marktpartijen moeten doen om duurzamer te kunnen werken worden de kosten daarvan doorgerekend aan de opdrachtgever.

Er gebeurt op het gebied van duurzaamheid veel bij de Unie van Waterschappen. In de commissies worden veel besluiten genomen over de diverse onderwerpen, waarvan de uitvoering bij de waterschappen ligt. Deze besluiten kunnen tot gevolg hebben dat wij meer en sneller maatregelen moeten gaan uitvoeren dan in eerste instantie gepland.

Het hoogheemraadschap heeft in Unieverband herhaaldelijk gepleit om bij de besluitvorming ook de optelsom van alle vrijwillig aangegane verplichtingen en ingevulde ambities tezamen te beschouwen. Het is verstandig te bezien hoe dit zich verhoudt tot de beschikbare mensen en middelen.

Ontwikkelingen energiebesparing

- Een toekomstig verplicht energielabel voor overheidsgebouwen kan leiden tot kostbare aanpassingen aan de gebouwen die we in beheer hebben;
- De komende jaren gaat de aanleg van zonnepanelen door. Ook wordt samen met de leverancier en de netbeheerder gekeken naar de mogelijkheden om meer energie op te slaan voor eigen gebruik en voor ontlasting van het elektriciteitsnet. Zie 2023.03894 Kredietvoorstel zonnepanelen.
- De doelstelling 'energieneutraal in 2025 met ketenpartners' is haalbaar;
- Er is nog veel werk te verzetten om de doelstelling 'energieneutraal zonder ketenpartners in 2030' te behalen;
- Met de verplichte Verbrede Energiebesparingsplicht die per 1 juli 2023 in werking treedt via de Omgevingswet krijgen we te maken met een hoge rapportagedruk. Mogelijk gaat hiervoor de multisite-aanpak worden toegepast. Hierbij is sprake van een verbreding naar koolstofdioxide-uitstoot, inclusief het opstellen van een maatregelenplan;
- Netcongestie vormt een toenemend probleem en geeft onzekerheid voor de duurzaamheidsambities in de toekomst;
- Er bestaat een reële kans dat we met leveringsproblemen te maken krijgen, zeker wanneer sprake is van uitbreiding van elektrisch materieel (bijvoorbeeld hybride en elektrische vrachtwagens HVC en eigen materieel en wagenpark).

Broeikasgasemissies

- Rapportage personenmobiliteit wordt vanaf 1 januari 2024 een verplichting voor organisaties met meer dan 100 werknemers (organisatie);
- Methaan- en lachgasemissies worden steeds meer in beeld gebracht. Hieruit volgen, conform de visie op de route naar Klimaatneutraliteit, maatregelen om deze uitstoot terug te dringen;
- In de laatste ledenvergadering van de Unie is besloten het Convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) te ondertekenen. De routekaart SEB is in samenwerking met opdrachtgevers, kennisinstituten en marktpartijen opgesteld. Het convenant heeft gevolgen voor alle werken waar materieel wordt ingezet (met uitzondering van groenonderhoud). Onderdeel van het convenant is een ingroeimodel waar richting 2030 steeds strengere eisen in zitten. Gevolg is dat projecten en beheer en onderhoud (contracten) hierdoor mogelijk duurder worden of vertraging oplopen doordat geen vergunning kan worden afgegeven. Knelpunt hierbij is de beperkte beschikbaarheid van emissieloos materieel en met name het zware materieel;
- Uitstoot in de keten van aannemers en leveranciers gaat steeds nadrukkelijker meegenomen worden. Om emissieloos te kunnen werken moeten aanpassingen gedaan worden aan onze voorzieningen, bijvoorbeeld aansluitingen.

Circulair

- Er is wet- en regelgeving in voorbereiding met een verplicht percentage inkoop van grondstoffen van circulaire oorsprong. Het is nog onduidelijk wanneer deze wet- en regelgeving van kracht zal worden. De verwachting is dat dit nog meerdere jaren gaat duren. Aangezien een verplichting grote effecten heeft op onze taakuitvoering en een andere manier van organiseren en samenwerken vraagt wordt de komende jaren toegewerkt naar 100% inkoop van grondstoffen van circulaire oorsprong. Dit gebeurt vanuit convenanten en op basis van eigen beleid.
- In 2023 100% circulair uitvragen voor grond-, wegen- en waterbouw-projecten (GWW); dit heeft meerkosten tot gevolg;
- Transitie naar een circulaire economie moet op gang komen om de doelstellingen te behalen;
- Circulariteit doorvoeren in de activiteiten en projecten kost meer tijd en meer geld.

Biodiversiteit

- Het aanpassen van onze eigen werkprocessen met meer aandacht voor biodiversiteit, kost meer tijd en soms meer geld;
- Natuurinclusieve projectrealisatie vraagt aandacht;
- In Nederland is in het Nationaal Programma Landelijke Gebied (NPLG) het doel opgenomen om naast de natuurgebieden, in 2050 10% van het landelijk gebied ingericht te hebben als blauwgroene dooradering, met als tussendoel 5% in 2030. De provincie is aan zet om deze opgave te realiseren, waarbij de waterschappen een belangrijke partner zijn;
- Er is EU-wetgeving in de maak voor bescherming biodiversiteit. De verwachting is dat wat nu nog een maatschappelijke taak is, een steeds dwingendere wettelijke taak of verplichting zal worden.

Wet- en regelgeving digitalisering

Het hoogheemraadschap werkt aan de implementatie van wetten die betrekking hebben op onze informatievoorziening, waaronder de Wet open overheid (Woo), de Wet elektronische publicaties (Wep), de Wet digitale toegankelijkheid overheden en de Archiefwet. Het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) zal in 2024 doorontwikkeld moeten worden. Er wordt geografische data geleverd aan de verschillende basisregistraties, er worden meer koppelingen gerealiseerd en data moet via een portal ontsloten worden. De nieuwe archiefwet heeft tot gevolg dat archieven eerder voor de maatschappij moeten worden overgedragen. Daarvoor moet er een e-depot functionaliteit worden aangeschaft en ontwikkeld.

Wettelijk kader kantoor- en procesautomatisering overheidstaken:

De uitvoering van de zuiveringstaak is steeds meer afhankelijk van industriële automatisering (IA) en daarmee verbonden digitale processen en systemen. De komende jaren kan een steeds verdergaande digitalisering van de productieprocessen verwacht worden. Hierdoor neemt de afhankelijkheid van ICT en IA toe. Met deze afhankelijkheid groeit ook de kwetsbaarheid en de noodzaak voor beveiliging. De fysieke en de digitale wereld zijn volledig met elkaar verweven geraakt en dat brengt nieuwe risico's en onvoorspelbare keteneffecten met zich mee. Er is een enorme groei te zien van digitale criminaliteit. Ook geopolitieke spanningen leiden tot een bedreiging van de digitale veiligheid. Hetzij door directe aanvallen of pogingen de kritieke infrastructuur te beïnvloeden, hetzij als nevenschade van cyberoorlogsvoering en aanvallen van statelijke actoren. Samengevat moet rekening gehouden worden met het voorkomen en snel kunnen oplossen van storingen, het voorkomen van te grote afhankelijkheden van bepaalde processen, systemen en applicaties, en het voorkomen dat onbevoegde toegang en controle kunnen krijgen over de processen en systemen.

Afvalwaterketen als 'Vitale infrastructuur'

De afvalwaterketen zal door de rijksoverheid worden aangewezen als 'vitale infrastructuur'. Dit brengt wettelijke eisen met betrekking tot de minimale normen voor digitale veiligheid met zich mee.

(Inter)nationale wet- en regelgeving cyberveiligheid

Voor het beheersen van risico's op gebied van informatieveiligheid en cyberveiligheid zijn de zuiveringen gebonden aan (inter)nationale wet- en regelgeving en interne beleidsuitwerkingen. Alle overheden zijn verplicht zich te houden aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). In de BIO is de beheersing ingedeeld in verschillende niveaus. Een basisniveau is verplicht. Aanvullende maatregelen moeten door de organisatie en het bestuur op basis van risico's worden bepaald. Sectorbreed is vastgesteld dat de waterschappen een risicogestuurde benadering nastreven, waarbij voor de grootste risico's het hoogste veiligheidsniveau moet worden behaald. Voor de minder grote risico's kan worden volstaan met een lager veiligheidsniveau.

De komende jaren wordt regelgeving van kracht met een dwingend karakter. De NIS2 en CER zijn de opvolgers van de Europese richtlijn die ten grondslag lag aan de Wet beveiliging netwerk en infrastructuur (Wbni). Deze vernieuwde richtlijnen voor de beveiliging van netwerk- en infrastructuur beogen de beveiliging van digitale infrastructuur in heel Europa op een éénduidig hoog niveau te brengen. Ten opzichte van de Wbni worden de bepalingen aanzienlijk aangescherpt. Eén van de wijzigingen is dat de nieuwe richtlijn geldt voor veel meer organisaties. Waterschappen zullen integraal onder de werking van de NIS2 en CER komen te vallen. Daarnaast gaat de nieuwe wet strengere eisen stellen aan de door de organisatie uit te voeren risicoanalyse en wordt een basisniveau van beveiligingsmaatregelen verplicht gesteld. Organisaties onder de NIS2 en CER moeten ook de beveiliging bij hun leveranciers en leveranciersketens bewaken. Ook komt er een meldingsplicht voor beveiligingsincidenten. Nationale autoriteiten moeten strenger gaan handhaven op de naleving van deze verplichtingen en non-compliance kan gaan leiden tot forse boetes.

De richtlijnen NIS2 en CER moet nog worden vertaald naar nationale wetgeving. Dat traject is nu volop gaande. In het tweede kwartaal van 2023 volgt een consultatiefase waarin belanghebbenden kunnen reageren op de wetstekst. De verwachting is dat in de zomer van 2024 de wet in werking treedt en partijen moeten voldoen.

Bestuurlijke keuzes cyberveiligheid

Het kunnen voldoen aan de wettelijke normen en beheersen van de veiligheidsrisico's is van bestuurlijk belang geworden en vraagt bestuurlijke besluitvorming. Bijvoorbeeld met betrekking tot het bepalen van de gewenste veiligheidsnorm en het prioriteren van beheersmaatregelen, het beschikbaar stellen van financiële middelen en de acceptatie van restrisico's. De nieuwe wetgeving zal grote impact hebben op de bedrijfsvoering en processen van de waterschappen, ook qua kosten en formatieplaatsen.

Regelgeving verslaglegging:

De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) is een richtlijn die door de Europese Commissie is aangenomen in april 2021, ter herziening van de NFRD (non-financial reporting directive). Deze richtlijn verplicht organisaties te rapporteren over de milieu impact en de sociale impact van hun bedrijfsactiviteiten. Er wordt ook verplicht om deze informatie te laten toetsen door accountants. Voor de grote, beursgenoteerde bedrijven wordt de CSRD al over boekjaar 2024 van kracht. De regelgeving zal gaandeweg ook verplicht worden voor het MKB én voor nationale en lokale overheden. Vanuit de rijksoverheid, accountancy en vertegenwoordigers van lokale overheden loopt een traject om standaardisatie van indicatoren te onderzoeken. De basis van deze standaarden kan haar oorsprong vinden in de Greendeal, de SDG en de inzichten uit het onderzoeksprogramma 'Brede welvaart in de regio'. De EU-richtlijn vraagt om enorme hoeveelheden data en informatie te verzamelen, te verwerken en te publiceren; daarvoor zullen nieuwe systemen, processen en een governance-structuur ingericht moeten worden.

Verplichte rechtmatigheidsverklaring

Voor het verslaggevingsjaar 2025 wordt een rechtmatigheidsverantwoording verplicht. Hiermee verklaart het dagelijks bestuur dat de baten, de lasten en de balansmutaties in de jaarrekening rechtmatig zijn. Rechtmatigheid heeft hier betrekking op financiële rechtmatigheid. Voor het kunnen afleggen van de verantwoording moeten een aantal bestuurlijke keuzes gemaakt worden met betrekking tot de ambities en grenzen voor verantwoording en rapportage. De wet geeft ruimte voor het bestuur zelf de rechtmatigheidsgrens te bepalen waarbij een keuze gemaakt kan worden voor de mate waarin onzekerheden en risico's geaccepteerd worden. Daarnaast kan het bestuur besluiten om met de rechtmatigheidsverantwoording alleen aan te sluiten op de wettelijke uitgangspunten voor de rechtmatigheidsverantwoording of om door te groeien naar een In-Control Statement (ICS).

Met een ICS verklaart het bestuur dat de bedrijfsvoering op alle niveaus dusdanig op orde is dat met redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de doelstellingen (strategisch, operationeel, rapportage, compliance) worden gerealiseerd. In een ICS gaat het bestuur van een organisatie in op het functioneren van de interne bedrijfsvoering en de betrouwbaarheid van (risicomanagement)processen alsmede ICT-systemen.

Wet versterking decentrale rekenkamers

De nieuwe Wet versterking decentrale rekenkamers wordt op 1 januari 2024 van kracht. De wet schrijft een onafhankelijke rekenkamer voor, met externe voorzitter en externe leden. Het inrichten van de externe rekenkamer vraagt bestuurlijke keuzes die in de loop van 2023 genomen moeten worden.

Wijzigingen verslaglegging

Met ingang van de programmabegroting 2025 worden nieuwe verslagleggingsregels ingevoerd. Bedoeling is de regels voor beleidsvoorbereiding en verantwoording zoals verwoord in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) en de versie voor de waterschappen daarvan (BBV-w) meer op elkaar aan te laten sluiten. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt met de Unie van Waterschappen aan de wetsaanpassingen, onder andere het waterschapsbesluit.

Wijzigingen personele wet- en regelgeving en sectorale afspraken.

Met het initiatiefwetsvoorstel Werken waar je wil wordt beoogd om werknemers meer vrijheid te geven in het organiseren van de balans tussen het werken op de werklocatie en het werken thuis. Om dit mogelijk te maken wordt de Wet flexibel werken (Wfw) gewijzigd om het mogelijk te maken dat een verzoek om aanpassing van de arbeidsplaats op eenzelfde manier wordt behandeld als een verzoek om aanpassing van de werktijd of arbeidsduur. Verwachting is dat deze wet in de loop van 2023 van kracht wordt. Voor de werkgever betekent het dat door de werkgever aangetoond moet worden in hoeverre en in welke mate het uitvoeren van het werk op kantoor of een andere locatie noodzakelijk is en niet digitaal en vanuit huis gedaan kan worden. Voor de operationele uitvoering van onze taken ligt dit voor de hand. Voor de uitvoering van de beleidsinhoudelijke en bedrijfsvoeringstaken is dit een onderwerp van discussie tussen management en medewerkers.

Bijlage 2: Voorbeelden van ontwikkelingen in het gebied

Coalitieakkoord Tweede Kamer en Kamerbrieven vanuit verschillende ministeries:

De afspraken die er door het kabinet gemaakt zijn in het coalitieakkoord krijgen nu voor ons merkbaar hun uitwerking. Het rijk legt de planontwikkeling en de realisatie van de ambities uit het akkoord bij de lagere overheden. De provincie krijgt hierbij vaak de regie en de uitvoering ligt in handen van gemeenten en waterschappen. Door de hoge maatschappelijke en internationale druk die er op sommige ambities ligt vragen zij hoge urgentie. De aanpak van de uitstoot van stikstof en koolstofdioxide en de woningbouwopgave vragen, in combinatie met het in het coalitieakkoord vastgestelde principe van water en bodem sturend, herinrichting van Nederland. Het vraagt van ons waterschap ook in 2023 forse inzet om deze vraagstukken zodanig te sturen in relatie tot de betrokken medeoverheden, dat de uitvoering van onze taak ook in de toekomst is geborgd. Relevant in dit opzicht zijn verschillende Kamerbrieven vanuit de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Infrastructuur en Waterstaat uit 2022.

Water en bodem sturend

Het kabinet heeft aangegeven in een beleidsbrief dat 'Water en bodem sturend' moeten worden in de ruimtelijke ordening. Dit betekent dat het bodem- en watersysteem de grenzen en randvoorwaarden gaat bepalen voor waar we wonen, werken en recreëren. Water en bodem sturend maakt onderdeel uit van het regeerakkoord van Rutte IV en het Deltaprogramma 2023. Op 27 maart heeft de Tweede Kamer de beleidsbrief Water en bodem sturend besproken in een notaoverleg. Naar aanleiding van dit debat over de rol van water in ruimtelijke plannen zijn op 4 april verschillende moties van Kamerleden aangenomen.

Woningbouw

De grote behoefte aan (betaalbare) woningen leidt tot een grote ruimteclaim in de provincie Zuid-Holland en heeft ook effect op ons beheersgebied. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft de regie genomen op de woningbouw, en heeft met de provincie Zuid-Holland afgesproken dat er circa 235.000 woningen gebouwd gaan worden in de periode tot 2030. Dat heeft op verschillende manieren consequenties voor het hoogheemraadschap:

- Bij de toenemende druk op de ruimte is het belangrijk dat er, met het oog op de toekomst, zoals klimaatverandering, ook voor water voldoende ruimte wordt gereserveerd en op de juiste plekken: voor waterberging, voor toekomstige dijkversterking, voor infrastructuur en afvalwaterzuivering.
- Bij de toenemende druk op de ruimte wordt er op steeds meer ongunstige locaties gebouwd, qua water en bodem, waardoor het steeds moeilijker wordt voor het hoogheemraadschap om ook in de toekomst voor droge voeten en voldoende schoon water te kunnen blijven zorgen.

Concreet zullen het komende jaar de regionale woondeals worden uitgewerkt. Dat betekent dat er ten aanzien van een groot aantal locaties in ons gebied ons advies gevraagd zal worden over de randvoorwaarden vanuit water en bodem.

Het Vijfde Dorp

De ontwikkeling van het Vijfde Dorp in de gemeente Zuidplas is in volle gang. Dit moet een klimaatadaptief dorp worden waarin de nieuwste inzichten en technieken worden toegepast, waarin wordt vernieuwd, geïnnoveerd en geleerd. Een dorp dat laat zien welke uitgangspunten we in de toekomst moeten hanteren om veilig en prettig te kunnen wonen in laag gelegen polders. Om dit te realiseren, is inzet vereist op zowel de reguliere processen waarin we intensief samenwerken met de initiatiefnemer gemeente Zuidplas en de provincie Zuid-Holland, alsook op de processen die zijn gericht op het gezamenlijk realiseren van het klimaatdorp van de eenentwintigste eeuw. Om dit mogelijk te maken is de samenwerking bekrachtigd in een samenwerkingsovereenkomst en wordt komende jaren ingezet op het werven van extra fondsen. Voor het hoogheemraadschap is het onder andere de bedoeling om hier stromen te gaan scheiden en technieken voor nieuwe sanitatie toe te passen. We zijn betrokken bij de ontwikkeling. In 2022 brachten wij onze kennis van overstromingsscenario's en klimaatontwikkelingen in de planologische processen in. Ook bij andere woningbouwopgaven en ruimtelijke ontwikkelingen in ons gebied, waaronder de nieuwe oeververbinding in Rotterdam, is dit in toenemende mate het geval.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Voor 1 juli 2023 moeten alle provincies de gebiedsprogramma's indienen, provincie Zuid-Holland levert het gebiedsprogramma voor Zuid-Holland. In Zuid-Holland is het gebiedsprogramma opgebouwd uit de plannen van drie gebieden. Het hoogheemraadschap valt onder het gebied Veenweiden; daarbinnen zijn weer meerdere deelgebieden te onderscheiden, waar wij met drie van doen hebben. We leveren inbreng in de drie deelgebieden. Dat vraagt intern om afstemming over alle relevante beleidsvelden (KRW, emissies, zoetwater, peilbeheer, biodiversiteit) heen, keuzes maken op inhoud en een integrale boodschap naar buiten brengen. Daarbij is veel aandacht voor het (bestuurlijke) proces, zowel provinciaal als landelijk.

Verder zijn er raakvlakken met woningbouw en de water en bodem sturend principes; een deel van deze principes moet zelfs worden geborgd in het NPLG. Om de kansen die het NPLG biedt te verzilveren, is een goede samenwerking met de andere Zuid-Hollandse waterschappen essentieel.

Afvalwaterzuivering

In het zuiveringsgebied van awzi Kortenoord zijn diverse plannen voor woningbouw die invloed hebben op het bestaande en toekomstige transport en de zuivering van afvalwater. Het hoogheemraadschap verkent twee sporen om deze capaciteitsuitbreiding op te vangen. Naast voorbereiding van de toekomstige capaciteitsuitbreiding voor awzi Kortenoord, hebben we de mogelijkheden voor het (deels) decentraal zuiveren van het afvalwater vanuit de nieuwbouwgebieden, zoals het Vijfde Dorp, ingebracht.

Nabij awzi Kralingseveer werkt de gemeente Capelle aan den IJssel aan de ontwikkeling van een nieuwe woonwijk op het huidige bedrijventerrein Rivium. Over de benodigde geurcontour van onze installatie en de komst van woningen heeft gedurende het jaar intensief overleg plaatsgevonden met de gemeente, de provincie en de milieudienst. Hierbij is gekeken welke aanpassingen in het stedenbouwkundig plan nodig zijn om in combinatie met maatregelen op de afvalwaterzuivering te voldoen aan eisen met betrekking tot de maximale geurbelasting.

Samenwerking in de waterketen

In de regio Rotterdam is gestart met het nieuwe samenwerkingsverband Alliantie Waterkracht, het vervolg op de langlopende samenwerking ROSA (Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen). Het is nog steeds de ambitie om samen met de waterpartners te komen tot een gesloten (circulaire) afvalwaterketen voor Rotterdam in 2050. In het afgelopen jaar is gewerkt aan het opstellen van afvalwaterakkoorden met de gemeenten Rotterdam, Capelle aan den IJssel en Krimpenerwaard.

Bijlage 3: Voorbeelden ontwikkeling kosten uitvoering taken

Energie

Door de oorlog in Oekraïne is de hele energiemarkt veranderd. Dit werkt door op allerlei manieren: de prijzen voor energie, onderzoek naar mogelijkheden van groen-gas-productie en de omschakeling naar hernieuwbare energie. In 2022 zijn we er in geslaagd energie in te kopen voor het hele jaar 2023. De prijs waartegen energie kan worden ingekocht vanaf 2024 is onduidelijk en nog niet bekend tijdens de totstandkoming van deze kaderbrief.

Om onze afhankelijkheid van externe partijen te verkleinen en onze duurzaamheidsambities te realiseren zijn in het afgelopen jaar op meerdere locaties zonnepanelen geplaatst. In totaal hebben we in 2022 al circa 1 miljoen kWh stroom uit zonnepanelen opgewekt en zal dit in 2023 oplopen naar circa 3 miljoen kWh. Hiermee liggen we op koers voor het behalen van onze langetermijndoelen en zijn we minder kwetsbaar voor prijsschommelingen op de energiemarkt. Ontwikkelingen met betrekking tot de salderingsregeling kunnen een negatief effect hebben op deze doelen.

Grondstoffen, bouwmaterialen en technische onderdelen

Het laatste jaar is duidelijk geworden dat het niet meer vanzelfsprekend is dat grondstoffen, bouwmaterialen en technische onderdelen beschikbaar zijn en op tijd geleverd kunnen worden tegen een redelijke prijs. Dit geldt bijvoorbeeld voor essentiële grondstoffen voor het zuiveringsproces. De nieuwe marktomstandigheden vragen andere manieren van inkopen en brengen ook een ander kostenbeeld met zich mee.

Schaarste van leveranciers

Doordat alle waterschappen gelijktijdig moeten investeren in bijvoorbeeld de verwijdering van medicijnresten, zal de beschikbaarheid van adviesbureaus, aannemers en personeel die dit type werk kan uitvoeren onder druk komen te staan, met hogere kosten en langere doorlooptijden tot gevolg.

Arbeidsmarkt: beperkte beschikbaarheid van personeel

De verzwaring en uitbreiding van de wettelijke taken en ontwikkelingen in het verzorgingsgebied leiden tot een toename van werk op technisch vlak (onderhoud, voorbereiden en uitvoeren van vernieuwingen), op strategisch/beleidsinhoudelijk vlak (planvorming, bestuurlijke samenwerking en afstemming derden) en op gebied van bedrijfsvoering (compliance, rapportages, interne audits, recruitment, HR-advies). Hierdoor is meer technisch, beleidsinhoudelijk en ondersteunend personeel nodig.

Voor uitvoeren van onze taken en realiseren van de doelstellingen is het essentieel de juiste mensen aan te trekken. Tot nu toe lukt dit ons op de steeds krappere wordende arbeidsmarkt. Professioneel recruitmentbeleid, goede arbeidsmarktcommunicatie en goede arbeidsvoorwaarden spelen hierin een belangrijke rol. Ook worden we als aantrekkelijke werkgever gezien vanwege onze activiteiten op het gebied van duurzaamheid.

Renteontwikkelingen

In 2022 is de ontwikkeling van de rente omgeslagen. De afgelopen jaren was er sprake van een rentepercentage rond de nul procent. In sommige gevallen was het hoogheemraadschap zelfs in de mogelijkheid kort geld tegen een negatieve rente aan te trekken. Om de huidige inflatie in te dammen heeft de Europese Centrale Bank in 2022 al meerdere renteverhogingen doorgevoerd. Het hoogheemraadschap heeft begin 2022 een lening afgesloten van € 250 miljoen tegen een rente van iets minder dan 1%. Hierdoor zijn we erin geslaagd onze algehele leningenportefeuille tegen een gunstige gemiddelde rente vast te houden. Op de huidige kapitaalmarkt worden leningen tegen een hoger percentage afgesloten. Op dit moment verwachten we naast de reeds afgesloten lening van € 250 miljoen geen aanvullende langlopende leningen te hoeven afsluiten. Indien het investeringsvolume de komende jaren toeneemt, of wanneer voorfinanciering HWBP-projecten een feit is, zal dit wel leiden tot aanvullende langlopende leningen met als effect toenemende jaarlijkse rentelasten.

Inflatie

De ontwikkelingen met betrekking tot inflatie zijn onzeker. In de programmabegroting 2023 zijn indexaties toegepast om aan te sluiten bij de ontwikkelingen van 2022. In het meerjarenperspectief van de programmabegroting is voor verschillende budgetten uitgegaan van een indexatie van 2,5%. Dit is echter niet voor alle budgetten toegepast en steeds beoordeeld door de desbetreffende budgethouder. Dit jaar moet allereerst blijken hoe goed we uitkomen met de bijgestelde budgetten, en in hoeverre nog extra meerjarige indexering nodig is.

Stijging personele kosten

De uitkomst van cao-onderhandelingen voor waterschapsambtenaren zorgt ook in 2023 voor een stijging van de loonkosten. De verwachting is dat deze kosten zeker de komende jaren zullen blijven stijgen om in lijn te lopen met de stijgende inflatie. Omdat per jaar over de cao wordt onderhandeld met de bonden is het beeld van de personele kosten altijd onzeker.

Interne organisatie: behoefte aan meer flexibele inzet van capaciteit

Om minder kwetsbaar te zijn en ons werk te kunnen blijven uitvoeren is het noodzakelijk om minder mens- en meer procesafhankelijk te werken. Bijvoorbeeld door werkprocessen opnieuw in te richten en te standaardiseren. Voor specialistische functies die schaars zijn op de arbeidsmarkt zal gewerkt moeten worden met een flexibele schil om het werk door te kunnen laten gaan.

Digitalisering, digitale transformatie en datagedreven werken

In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 is de ambitie opgenomen om een datagedreven waterschap te zijn in 2027. Het hoogheemraadschap wil grip hebben op de informatiestromen en voldoen aan wettelijke vereisten rondom gegevensbescherming en ontsluiting. Ook wil het hoogheemraadschap in verbinding kunnen blijven met een steeds meer digitaliserende omgeving. Om data gedreven te kunnen werken moeten bestaande werkprocessen gedigitaliseerd worden en werkprocessen worden vernieuwd (data gedreven gemaakt). Ook moeten nieuwe manieren van (samen)werken in de organisatie worden gevonden en moeten medewerkers kennis, competenties en vaardigheden ontwikkelen om in deze verandering mee te kunnen (doen). De komende jaren wordt een datalab ontwikkeld die een centrale rol gaat spelen in de digitale transformatie van het hoogheemraadschap.

Voor onze informatievoorziening werken we samen met het hoogheemraadschap van Rijnland. Om de kosten van digitalisering beheersbaar te houden en de noodzakelijke innovatie te faciliteren is veel ambtelijke en bestuurlijke aandacht nodig.

Professionalisering onderhoud Assetmanagement

Het beheer en onderhoud van onze kunstwerken en zuiveringsinstallaties wordt steeds meer datagestuurd en risicogebaseerd. We leren als organisatie om de principes van Assetmanagement steeds beter toe te passen. Maar daarnaast geldt dat door meer onderzoek over de staat van onderhoud, en hoe hoger de eisen die we stellen, hoe meer onderhoud we willen uitvoeren, waardoor de kosten kunnen stijgen.

Eigendommenbeheer

Op het gebied van eigendommenbeheer zijn er diverse ontwikkelingen gaande met een financiële impact op korte en langere termijn.

- De inkomsten uit erfpacht zullen de komende jaren structureel lager zijn dan in de afgelopen jaren. Dit is het gevolg van toepassing van een door een externe deskundigencommissie geadviseerde berekeningsmethode van de jaarlijkse canon. Daarnaast zal het hoogheemraadschap in 2023 en in 2024 compensatie aan erfpachters uitkeren voor onverschuldigde canonbetalingen. Hiertoe heeft de verenigde vergadering in maart 2023 een compensatieregeling vastgesteld en is een voorziening in de begroting opgenomen.
- De verkoop van erfpachtpercelen aan zittende erfpachters vraagt de komende jaren naar verwachting extra inzet van de organisatie. De mate waarin hangt af van de belangstelling van erfpachters om de grond aan te kopen. Daarvan is op dit moment geen goede inschatting te maken.
- Het in 2020 gestarte project handhaving oneigenlijk gebruik van eigendommen loopt door in 2024 en zal naar verwachting ook in 2025 nog inzet van de organisatie vragen. Voor 2024 zijn middelen in de begroting opgenomen. Voor de inzet in 2025 (nog) niet.
- Voor het beheer en onderhoud van onze huurwoningen is de komende jaren meer budget nodig om deze in de vereiste en gewenste staat van onderhoud te brengen.

Kosten samenwerkingen

Ook de operationele kosten, zoals energiekosten, van onze samenwerkingspartners en verbonden partijen stijgen de komende jaren. Bijvoorbeeld de kosten voor verwerken van het grensoverschrijdend afvalwater (GOA). De kostenontwikkelingen zijn onvoorspelbaar en niet altijd onderhandelbaar. Het aansturen van de samenwerkingen en maken van afspraken over het doorberekenen van kosten vereist bestuurlijke aandacht. Voorkomen moet worden dat onverwachte prijsstijgingen moeten worden opgevangen met onze egalisatiereserves.

Door prijsontwikkelingen in de loop der tijd kan het voorkomen dat de businesscases en bestuurlijke overwegingen waarop de samenwerkingen ooit zijn aangegaan onder druk komen te staan. Het is voor het bestuur belangrijk de verschillende samenwerkingen periodiek te herzien en voorwaarden te heronderhandelen indien noodzakelijk.